

Spøgelses og mystiske væsner

Hals-området

Denne guide tager dig med på en tur rundt i området ved Sejlflod til nogle af de steder, hvor folk har set og mødt spøgelses, hekse, nisser, bjergfolk og andre uhyggelige skabninger. Der er beretninger om alt lige fra spøgelseshunde, helheste og nedmanede spøgelses til hekse og troldhøje på glødende pæle.

Fortællingerne er et udvalg af den store sagnskat fra området, som blandt andet stammer fra Evald Tang Kristensens rejser i Jylland omkring år 1900, hvor han samlede folkeminder ind fra mennesker, der stadig havde de gamle sagn i levende erindring.

Der er ingen garanti for, at du møder uhyggelige væsner fra en anden verden, men hvis du gør, så undgå at tage kontakt - nogle af dem kan være farlige. Hvis du vil undgå at møde dem, er det bedst at gå turen ved dagslys.

Hver historie er forsynet med så nøjagtig en stedsangivelse, som sagnet gør det muligt. Vær opmærksom på, at nogle af de mystiske væsner færdes på privat grund, hvor der ikke er offentlig adgang, så du skal muligvis kigge efter dem på afstand.

Denne guide er udarbejdet af Nordjyske Museer, og den er støttet økonomisk af Aalborg Kommunes pulje til sommeraktiviteter i landdistriktet 2021.

Der er udarbejdet guider med sagn fra områderne ved Nibe, Sejlflod og Hals. De kan alle downloades på www.nordjyskemuseer.dk, hvor du også kan læse mere om en udstilling om mystiske væsner og nordjyske sagn. Den er indrettet i en særlig udstillingscontainer, og i efteråret 2021 bliver den opstillet i forskellige mindre byer i Aalborg, Mariagerfjord og Rebild kommuner. Containerudstillingen er støttet af Aalborgs kulturelle pulje til aktiviteter og oplevelser for børn og unge samt af Region Nordjyllands lille kulturpulje.

1 Den genfundne kirkeklokke, Vester Hassing Kirke

Vester Hassing Kirke, Kirkevej 1, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Det fortælles, at kirkeklokkerne i Storvorde og Vester Hassing blev støbt sammen og blev sendt til det nordjyske med samme skib. Det kom i havsnød undervejs, og sømændene måtte derfor smide den ene klokke overbord. Men de kom i land med den anden, og den blev hængt op her i Vester Hassing Kirke.

Her ringede den imidlertid meget sørgeligt ordene: „*Min mag' den ligger på havsens bunde.*“ Sognets beboere blev derfor nødt til at forsøge at få den anden klokke fisket op fra havet igen. Det lykkedes for dem, og den genfundne klokke blev hængt op i Storvorde Kirke. I godt vejr kan man høre lyden fra klokken i Storvorde hen over fjorden til Vester Hassing, og de to klokker lyder ens.

2 Spøgelseslyset på Skindbjerg

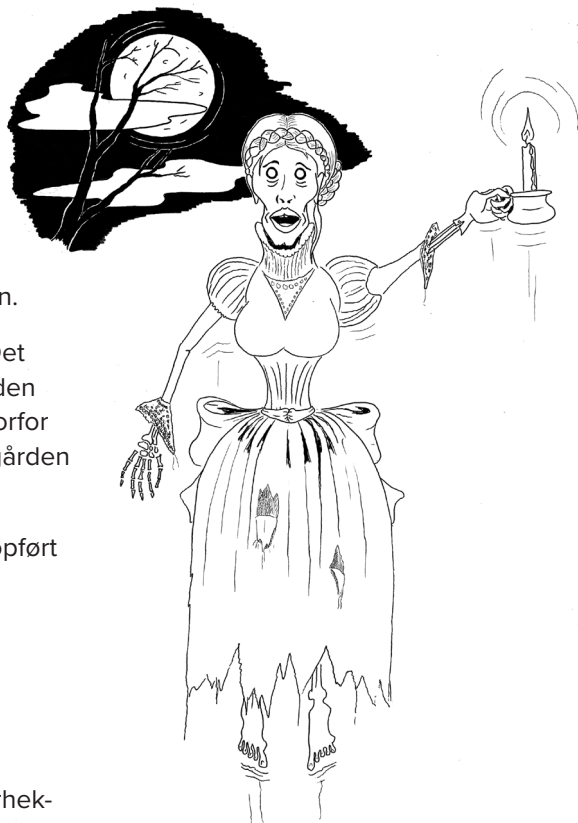
2a Skindbjerg, nord for Skindbjergvej

2b Øster Hassing gamle kirkegård ligger på Egetved mellem nr. 1 og nr. 9, vest for Øster Hassing

Meget spøgeri skyldes personer, der er begravet uden for kirkegården, og som derfor ikke kan finde fred. Fælles for dem er, at hvis man flytter dem ind på kirkegården, så holder spøgeriet op igen.

På Skindbjerg bakke kunne man i mange år se et brændende lys. Det brændte, fordi en pige var blevet henrettet deroppe og begravet uden for kirkegården ved Øster Hassing Kirke. Da præsten fik at vide, hvorfor lyset brændte på bakken, fik han hendes hoved flyttet ind på kirkegården og begravet der. Så forsvandt lyset igen.

Den gamle kirke lå vest for Øster Hassing, og først i 1880 blev der opført en kirke på den nuværende placering.

3 Heksemesteren i Gandrup

Aalborgvej, Gandrup

I Gandrup levede der for længe siden en mand, der gik rundt og forhekse folk. Heksemesteren blev han kaldt. Han var åbenbart en rig mand, for han havde tjenestefolk, og på et tidspunkt hængte de et hestehoved op i skorstensrøgen i husets skorsten. Så længe hovedet hang der, kunne heksemesteren ikke finde ro eller hvile. Han havde kun fred, når han lå i sin seng med et rugbrød på brystet, for så kunne Fanden nemlig ikke komme til at klemme livet ud af ham. Sådan lå han i flere år.

Det vides ikke, hvor heksemesteren boede, men det gamle Gandrup bestod kun af en snes gårde og huse lige syd for den nuværende Aalborgvej.

4 Stenkast mod kirker, Gandrup Enge

Gandrup Enge, mellem Gandrup og Limfjorden

I Gandrup Enge har der engang ligget en stor sten, som blev kastet hertil af en kæmpe, der forsøgte at ramme Storvorde Kirke på den anden side af fjorden. Kæmpen kastede stenen fra et sted nord for Gandrup, og han havde så godt fat om den, at det efterlod mærker efter hans fingre.

Sagn fortæller, at kæmperne var her i landet, før kristendommen kom her-til, og at de var store modstandere af kirkebyggeri. Lyden af kirkeklokker kunne de slet ikke holde ud. Mange steder ligger der store sten, der er blevet kastet af kæmper mod kirker – blandt andet Nørre Tranders Kirke øst for Aalborg, som en kæmpe engang forsøgte at ramme med en sten fra Vester Hassing. Denne kæmpe kunne heller ikke ramme, så stenen faldt ned i Sivedal mellem Nørre Tranders og Sønder Tranders, og den blev senere kløvet.

5

Havfruen ved Gåser

Limfjorden, syd for Gåser

En gang for længe siden boede en mand, der blev kaldt Plov-Mads, med sin kone Karen ved Engdiget i landsbyen Gåser. De fiskede sild i fjorden ud for Gåser, og engang hørte manden nogen ude på fjorden, der beklagede sig og sagde: "uha nej, uha nej".

Manden svarede stemmen, at hvis han kunne få lov til at se, hvem den tilhørte, så ville han forære vedkommende et par strømper. Med et blev båden meget tung, og en havfrue begyndte at klatre op i den. Manden tog derfor sine vanter af og smed dem ud i vandet. Så blev båden let, og havfruen gled ned igen.

Nogle aftener senere hørte manden igen stemmen, der sagde: "Drag i land, mand, der gav mig strømperne." Manden hørte stemmen tre gange, og han sejlede derefter ind til land, hvorefter det blev dårligt vejr. De andre fiskere i området drev rundt med deres både og kunne næsten ikke komme i land, men manden var i god behold.

Havfruen hjalp altså fiskeren, fordi han havde hjulpet hende, da hun frøs.

6 Nedmaning. Ulsted

Mellem præstegården Houvej 196 og Ulsted Kirke, Sønderlundsvej 2, Ulsted

Præsten i Ulsted havde engang for vane at gå op i kirken hver aften. Det var hans kone træt af, så hun bad tjenestekarlen om at tage et lagen over hovedet og skræmme præsten, så han ikke længere turde gå op i kirken om aftenen.

Sådan gik det dog ikke, for da præsten mødte den forklædte karl på vejen mellem Ulsted by og kirken, troede han, det var et spøgelse, og da han var god til at mane de døde tilbage i jorden, begyndte han at mane karlen. Først da karlen var manet ned til knæene, opdagede præsten, at det var en levende person, han stod over for. Men da var det for sent. Karlen kunne ikke reddes. I tiden herefter smed alle, der gik på vejen hen til kirken, en pind eller en jordknold mod manestedet, så der efterhånden opstod en lille høj.

At mane skal være en svær kunst, der skal holdes hemmelig. Det er efter sigende vigtigt, at ingen ser nedmaningen, for så vil genfærdet få magt over præsten. Det siges også, at mennesker, der er ufødte (født ved kejsersnit), kan blive særligt dygtige til at mane.

7 Trolde flytter Ulsted Kirke

Ulsted Kirke, Sønderlundsvej 2, Ulsted

Et sagn fortæller, at det oprindeligt var meningen, at Ulsted Kirke skulle bygges i Øster Hassing Kjær, sydvest for Ulsted. Men det, der blev bygget i løbet af dagen, blev imidlertid revet ned igen om natten af områdets trolde. Det lykkedes derfor først at få kirken bygget, da en trolde kom og pegede på et andet sted, hvor kirken skulle stå.

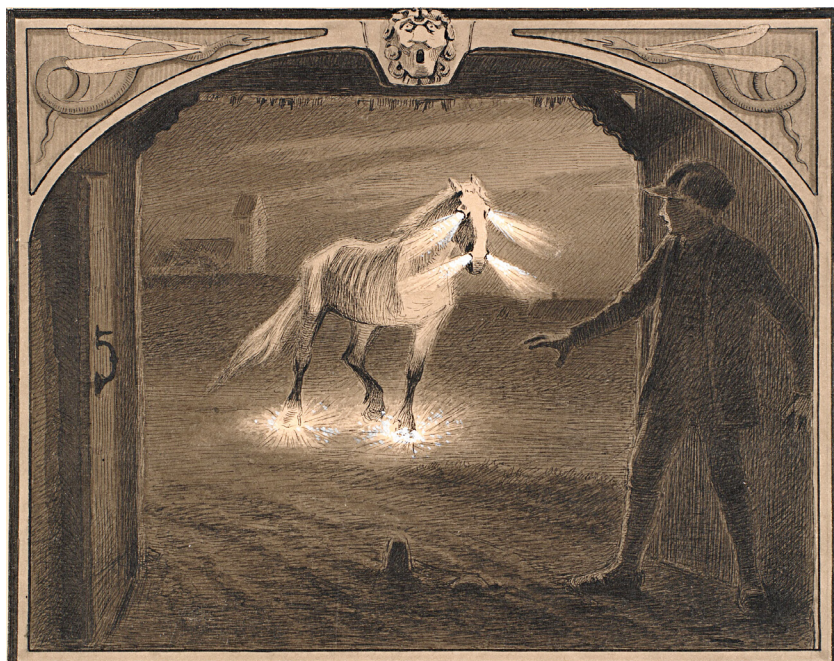
8 Helhest og lygtemænd, mellem Ulsted og Gravholt

Melholtvej 24, Ulsted

Bemærk, at der er tale om privat ejendom.

Går man over markerne fra Ulsted by til gården Gravholt, kommer man til en lille strækning, der hedder Lytøjemark. Her skal det være farligt at passere ved natetid, for noget leder nemlig folk på vildspor. Der er også set en hest uden hoved på stien – og en mand uden ben, lygtemænd og andet spøgeri.

Hvis man møder en hovedløs hest, kan det være en helhest, der varsler død. Efter sådan et møde bliver man meget syg og kan risikere at dø. En lygtemand er en ånd, der med sin lygte leder nattevandrere på vildspor - måske ud i moser, hvor de drukner. Hvis man er ved at blive ledt på vildspor af en lygtemand, skal man vende sine strømper på vrangen, og så bliver man fri igen.

Helhest. Tegning af Hans Smidth, 1884-85.
Statens Museum for Kunst

På gården Gravholt findes efter sigende en port, der er muret til, men som flere gange er faldet ind på grund af *"gammel færdsel"*. Det sker, når afdøde personer eller dyr, der tidligere er gået gennem porten, fortsat forsøger at komme den vej.

9 Dværgedrik på Vadsholt mark

Området øst for Rørholtvej, nord for Melholtvej, Ulsted
Bemærk, at Vadsholt er en privat ejendom.

På Vadsholt Mark var der engang en høj, hvor der boede en dværg. En juleaften red en mand fra Vadsholt hen til dværgen og kaldte på den. Dværgen kom ud af højen med et bæger og ville beværte manden med en drik, men manden hældte drikken over skulderen ned på hestens lænd. Drikken var tilsyneladende stærke sager, for den sved hårene af hestens ryg.

Mange steder var det i øvrigt en ældgammel skik ved juletid at være sammen med væsener, der levede i høje i landskabet. I højene boede gårdenes vætter, det vil sige de døde, der engang havde levet på gårdene. Julemøderne med væsenerne i højene foregik dog som regel på mere venskabelig vis end i fortællingen fra Vadsholt Mark. I dag holdes kontakten til vætterne, der også kaldes nisser, nogle steder stadig ved lige – fx ved, at man ofrer grød til dem juleaften.

Hvor højen på Vadsholt Mark lå, vides ikke helt præcist, så ovenstående er en cirka-angivelse.

Tegning af Andreas Flinch, 1842.
Statens Museum for Kunst

10 Fanden under Volskov bro

Strandvejen lige før indkørslen til Strandvejen 204, nord for Hou, før grænseskiltet mellem Aalborg og Brønderslev kommuner

Under Volskov Bro syd for Melholt skal Fanden efter sigende bo.

Førhen sagde man derfor, når man skulle over broen: *"Vorherre bevar jer, når I skal over Volskov Bro!"*. Det var desuden en god ide at have brød med, når man skulle over broen, for brødet var helligt, og når det blev kastet under broen, kunne Fanden ikke gøre en fortræd.

Fanden var ikke alene under broen, han havde sine kvinder, ryttere, får og heste med dernede. Under broen kunne de finde fred, for her kunne de hverken høre kirkeklokkerne i Dronninglund eller Hals.

Især ved midnatstid havde Fanden og hans folk ondt for. På det tidspunkt blev kvinderne sendt ud for at lokke områdets befolkning til at give sig af med trolddom og hekseri. Det var årsagen til, at der i sin tid var mange hekse i Melholt. Fandens ryttere blev også sendt ud klokken 12, og de red rundt på deres sorte heste og gjorde egnen usikker. Folk gjorde derfor klogt i at holde sig inden døre og bede deres fadervor. Selv djævelens får kunne finde på at blande sig med menneskenes og løbe hovedløse rundt.

Fanden turde dog ikke bevæge sig længere end til den lille å Gerå, mellem Geraa og Melholt, for så kunne han høre kirkeklokkerne fra Dronninglund, og så var det slut med hans kunster.

11 Bjergfolk i Kæpbakken (11)

På vestsiden af Strandvejen lige syd for nr. 191, mellem Ingerslevvej og Kongevejen, nord for Hou

I Kæpbakken bor der bjergfolk, og nogle gange rejser højen sig på fire gloende (lysende) pæle, og man kan se bjergfolkene danse under den.

Når det sker, skal mennesker være påpasselige med at tage mod en invitation til at være med til festen. Tager man mod invitationen, risikerer man at blive bjergtaget. Bliver man bjergtaget, er man tvunget til at blive inde hos væsenerne i højen og måske gifte sig med dem. Og kommer man nogensinde ud af højen igen, er der ofte gået syv eller 100 år, selv om det kun føltes som en nat.

Maleri af Hans Christian Ley (1828-1875).

12 Spøgelsesligtoget på Badsbjerg Hede

Houvej omkring nr. 89, mellem Ulsted og Hou
Bemærk, at Badsbjerg Gård er privat ejendom.

En gårdmand gik engang mellem Hou og Hals ved midnatstid. Da han kom til nogle lymbakker ved Badsbjerg Hede, var det blevet mørkt, men pludseligt så han et lys foran sig, og en vogn kom kørende mod ham.

Da vognen kom tættere på, kunne gårdmanden se en lille kiste på ladet, og han kunne kende både hestene og karlen, som kørte vognen. Karlen var fra en nabogård, og efter ham kom flere vogne, der alle blev kørt af kuske, gårdmanden kendte. Den fjerde vogn kunne han dog ikke genkende. Vognene passerede forbi gårdmanden og kørte mod Ulsted Kirke.

Nogle dage senere døde et lille barn i nabogården, hvorfra kusken på den forreste vogn kom. Gårdmanden forstod nu, at det var et ligtog, der havde passeret ham om natten, nogle dage før – og at den fjerde vogn, som han ikke havde genkendt, var hans egen.

13 Havfruen på Tyskerbakken

Placeringen er uvis, da havfruer kan sætte sig hvor som helst. Stranden lige syd for Hou

Ved Tyskerbakken, der ligger i den sydlige ende af Hou, kan man ofte se en havfrue komme i land, når der er dårligt vejr på vej. Det er en advarsel til fiskerne om ikke at tage på havet. Havfruer er meget smukke kvinder, der nogle gange har fiskehale i stedet for ben. De ses ofte siddende på en sten, mens de reder deres hår. Når de er i vandet, tager de ofte skikkelse af en sæl. Sælskindet tager de af og lader lige på strandkanten, når de er på land.

Maleri af Elisabeth Jerichau Baumann. 1873.

14 Smedende dværge i Bolsbakke

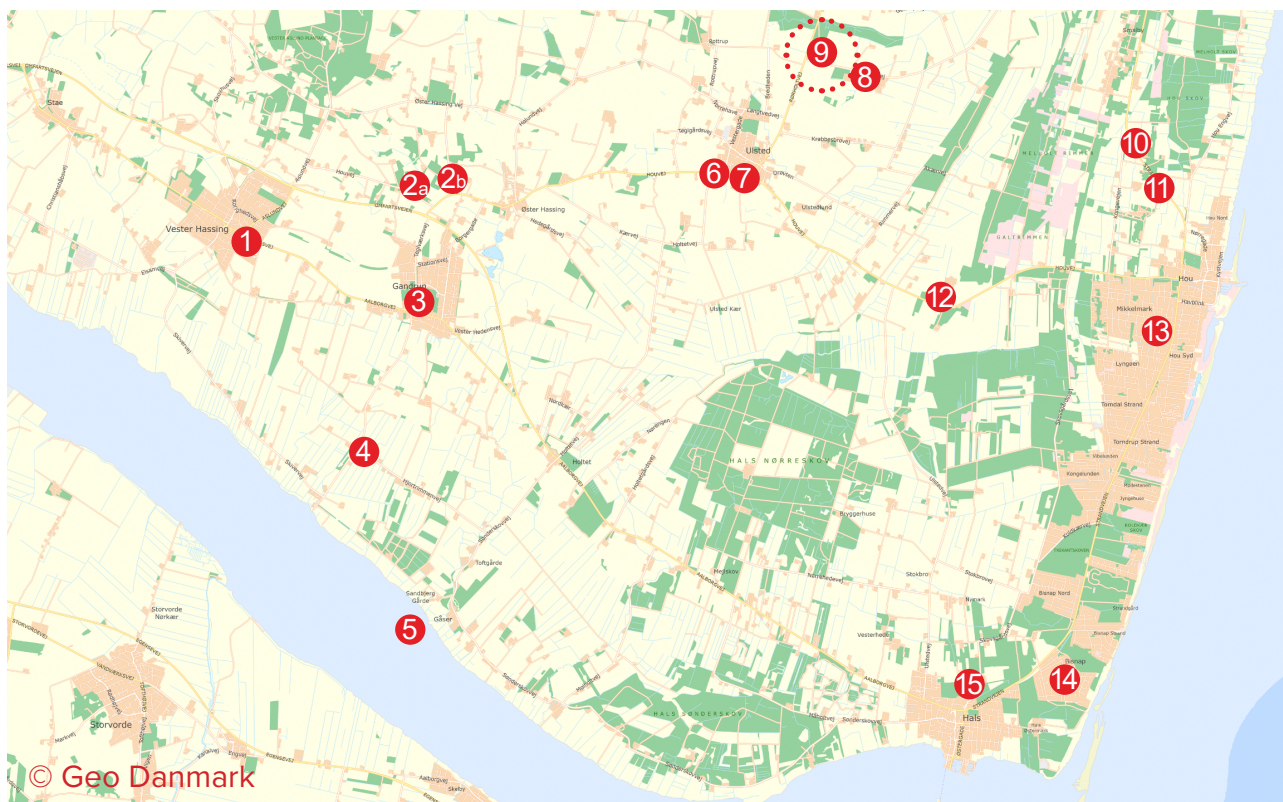
Planetvej og omliggende sommerhuskvarter, Bisnap

I sommerhusområdet syd for Bisnap ligger Bolsbakke, hvor der en gang boede bjergfolk. En af dem var smed. Det siges, at man stadig kan høre hans hammer, når han laver kedler inde i højen.

15 Kanonkuglen i præstegårdshaven, Hals

Skovsgårdsvej, Hals

I den gamle præstegårdshave i Hals ligger en kanonkugle af sten, der stammer fra Skansen i Hals. Den ligger mellem nogle store bøgetræer ud mod Strandvejen. I sin tid boede Pastor Blæsing i præstegården, og han var en klog mand, der kendte til mørkets kræfter og kunne mane genfærd i jorden. Han manede ifølge sagnet sin tjenestekarl ned i haven, og anbragte kanonkuglen ovenpå. Den må derfor ikke flyttes, for hvis den rulles rundt tre gange, vil præstegården gå op i flammer. Det fortælles, at sønnen af en af præsterne engang gjorde forsøget, men at han måtte opgive, da han havde rullet stenen 2,5 gange rundt.

- 1 Vester Hassing Kirke, Kirkevej 1, Vester Hassing, 9310 Vodskov
- 2 2a Skindbjerg, nord for Skindbjergvej.
2b Øster Hassing gamle kirkegård ligger på Egetved mellem nr. 1 og nr. 9, vest for Øster Hassing
- 3 Aalborgvej, Gandrup
- 4 Gandrup Enge, mellem Gandrup og Limfjorden
- 5 Limfjorden, syd for Gåser
- 6 Mellem præstegården Houvej 196 og Ulsted Kirke, Sønderlundsvej 2, Ulsted
- 7 Ulsted Kirke, Sønderlundsvej 2, Ulsted
- 8 Melholtvej 24, Ulsted
- 9 Området øst for Rørholtvej, nord for Melholtvej, Ulsted
- 10 Strandvejen lige før indkørslen til Strandvejen 204, nord for Hou, før grænseskiltet mellem Aalborg og Brønderslev kommuner
- 11 På vestsiden af Strandvejen lige syd for nr. 191, mellem Ingerslevvej og Kongevejen, nord for Hou
- 12 Houvej omkring nr. 89, mellem Ulsted og Hou
- 13 Placeringen er uvis, da havfruer kan sætte sig hvor som helst.
Stranden lige syd for Hou
- 14 Planetvej og omliggende sommerhuskvarter, Bisnap
- 15 Skovsgårdsvej, Hals